

ПОЧЕСНІ КРАЄЗНАВЦІ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ
АЙВАЗЯН ОЛЕНА БОРИСІВНА

Айвазян Олена Борисівна – директор наукової бібліотеки Хмельницького національного університету, голова Хмельницького обласного методичного об'єднання бібліотек закладів вищої освіти, кандидат історичних наук, відмінник освіти України, Почесний краєзнавець Хмельниччини.

Народилася 5 листопада 1963 року в м. Хмельницькому в сім'ї службовців. Мати Олени Айвазян - Л. І. Билинка – фахівець бібліотечної справи, добре відома серед бібліотечної спільноти, багато років працювала в міських книгозбірнях на посадах завідувачки, заступниці директора та директора Хмельницької міської ЦБС. Батько – Б. І. Билинка – працював начальником загону автопідприємства міста.

У 1981 році О. Айвазян закінчила Кам'янець-Подільське культосвітнє училище (наразі Кам'янець-Подільський коледж культури і мистецтв), у 1987 р. – Київський державний інститут культури ім. О. Є. Корнійчука (нині – Київський національний університет культури і мистецтв), у 2009 р. – магістратуру Хмельницької гуманітарної педагогічної академії за фахом «Управління освітніми закладами», 2013 року – аспірантуру Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка за спеціальністю «Історія України». У 2015 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Становлення і розвиток бібліотек на Поділлі в другій половині ХІХ - на початку ХХ століття: роль і місце в культурно-освітньому житті краю».

Трудову діяльність розпочала у 1981 році на посаді бібліотекаря Хмельницької обласної бібліотеки для юнацтва (нині Хмельницька обласна бібліотека для молоді). З 1984 року працює в науковій бібліотеці Хмельницького національного університету, де обіймала посади бібліотекаря, зав.сектору, головного бібліотекаря, заступника директора (1994-2005 рр.). З 2006 року обіймає посаду директора книгозбірні.

Управлінська діяльність Олени Айвазян розпочалася в період активного впровадження інноваційних технологій у бібліотечні процеси, що стало основним напрямом роботи молоді керівниці.

На початку 2000-х рр. книгозбірня університету мала електронний каталог, власний сайт, започаткувала електронну бібліотеку, а згодом відмовилася від низки паперових облікових документів, що значно полегшило обслуговування користувачів. Зокрема, 2001 року фахівці бібліотеки обслужили 43,5 тис. читачів та видали їм понад 1,2 млн. документів. У 2005 році бібліотека законсервувала читацькі карткові каталоги і запровадила на всіх пунктах обслуговування автоматизований облік видачі документів.

Однією з найважливіших функцій управлінської діяльності О. Айвазян є сприяння розвитку ресурсної бази, її збереження та просування в університетське середовище. Паперовий фонд книгозбірні нараховує близько пів мільйона документів. Важливою частиною ресурсної бази бібліотеки є красназавчі видання, які виділені в окремий фонд і не підлягають вилученню. Його використання забезпечується сучасними технологіями – базами даних («Електронний каталог», «Книгозабезпечення», «Нові надходження», «Віртуальні виставки») та іншими ресурсами, розміщеними на вебсайті наукової бібліотеки, відвідування якого наразі перевищує 2 мільйони відвідувань на рік.

Вагомі зусилля бібліотека спрямовує на розвиток власних БД – електронної бібліотеки та інституційного репозитарію як наукового та краєзнавчого ресурсу області. Книгозбірня також активно працює з придбаними базами даних та організовує доступ до світових наукових ресурсів, які стали основною складовою системи дистанційного обслуговування користувачів під час пандемії та воєнного стану.

У колі уваги О. Айвазян – різні питання краєзнавчої діяльності, зокрема:

- збереження та популяризація історичної спадщини університету (за її ініціативи створені краєзнавчі бібліографічні БД «Доктори наук, професори Хмельницького національного університету», «Видання науковців Хмельницького національного університету»; краєзнавиця є редактором електронних бібліографічних покажчиків «Хмельницький національний університет. До 60-річчя створення» та БД «ХНУ у дзеркалі періодичних та електронних видань», які поповнюються новими матеріалами);

- дослідження історії та сучасного стану діяльності наукової бібліотеки Хмельницького національного університету (зокрема, на основі архівних документів О. Айвазян всебічно досліджено діяльність університетської книгозбірні за перші 20 років її існування; до ювілейних дат за участі дослідниці видано два збірники наукових статей та інших матеріалів з історії книгозбірні, біобібліографічні покажчики, буклети тощо);

- роль та вплив особистості на діяльність і розвиток бібліотек (опубліковано низку статей О. Айвазян про діяльність провідних фахівців книгозбірні, довідкова інформація про них представлена у ювілейних виданнях університету та книгозбірні; інформація про директорів бібліотек ЗВО увійшла до довідника ОУНБ «Постаті бібліотечної плеяди. Директори бібліотек Хмельницької області». Загалом краєзнавиця активно підтримує позицію щодо розширення досліджень діяльності відомих бібліотечних фахівців області — як ветеранів, так і сучасних спеціалістів – та популяризації цих матеріалів через конференції й публікації. Це сприятиме підвищенню іміджу бібліотечної професії, а також висвітленню ролі бібліотечних працівників у різні періоди);

- історія розвитку бібліотечної справи Хмельниччини (у співавторстві з науковим керівником, доктором історичних наук, професором В. Прокопчуком видано дві монографії, присвячені історії бібліотечної справи в області за період з другої половини XIX ст. до 2023 року включно. У творчому доробку дослідниці – понад 80 статей з історико-краєзнавчої та бібліотекознавчої проблематики).

За керівництва Олени Айвазян бібліотека стала лауреатом обласної премії в галузі бібліотечної роботи ім. Мелетія Смотрицького, відзначена грамотою Міністерства культури та мистецтв України, неодноразово відзначалася грамотами університету. Провідні фахівці книгозбірні отримували грамоти міської та обласної держадміністрацій, обласної ради, неодноразово вшановувалися на Дошці пошани університету, що свідчить про високий рівень роботи бібліотеки та визнання її роботи за межами університету.

Як голова методичного об'єднання бібліотек ЗВО Хмельницької області Олена Борисівна багато уваги приділяє дослідженням історії розвитку та сучасної діяльності бібліотек вишів області, всіляко сприяючи обміну досвідом між книгозбірнями, їхньому технологічному розвитку через проведення семінарів, щорічних науково-практичних конференцій, зокрема й

всеукраїнських; підвищення кваліфікації бібліотечних працівників бібліотек ЗВО та надання їм консультацій; видання матеріалів конференцій, інформаційного бюлетеня «Бібліотека в освітньому просторі»; створення корпоративних краєзнавчих БД: «Зведений електронний каталог бібліотек Хмельниччини», «Науковці Хмельниччини», «Наукові видання ЗВО Хмельницької області» тощо.

О. Айвазян є учасницею професійних та громадських об'єднань, членом Вченої ради та Ради ветеранів Хмельницького національного університету, у 2001-2005 рр. обиралася членом Президії Української бібліотечної асоціації. Є членом Президії Хмельницького обласного (регіонального) відділення ВГО Українська бібліотечна асоціація та членом Національної спілки краєзнавців України.

Краєзнавчі праці Олени Айвазян

1. Айвазян О. Б., Прокопчук В. С. Бібліотеки Поділля (друга половина XIX - початок XX ст.): монографія. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д. Г., 2016. 256 с.
2. Прокопчук В. С, Айвазян О. Б. Бібліотечна справа на Хмельниччині (1920-2023): монографія. Дунаївці; Хмельницький: Стрихар А. М., 2024. 416 с.
3. Айвазян О. Бібліотека Подільської духовної семінарії (середина XIX - початку XX ст.). *British Journal of Science, Education and Culture*. London: London University Press, 2014. No. 1 (5), January-June, Vol. 2. P. 76-80.
4. Айвазян О. Б. Історія бібліотек Подільської губернії у працях дослідників та краєзнавців. *Wschodni rocznik humanistyczny*. 2014. Т. 10. S. 331-339.
5. Айвазян О. Б. З історії централізації публічних бібліотек м. Хмельницького. Хмельницькі краєзнавчі студії: наук.-краєзнав. зб. Хмельницький: Стрихар А. М., 2020. Вип. 26. С. 32-45.
6. Айвазян О. Б., Прокопчук В. С. Бібліотечна справа в м. Хмельницькому у 50-ті роки XX ст. Матеріали Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Місто Хмельницький в контексті історії України», 24 верес. 2021 р. Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2021. С. 152-161.
7. Айвазян О. Розвиток бібліотек закладів вищої освіти Хмельниччини за роки незалежності України. *Українська незалежність: 30 років поступу: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 18 серп. 2021 р.)*. Житомир : Видавничий дім «Бук-Друк», 2021. С. 388-398.
8. Айвазян О. Хмельницький національний університет: освіта, кар'єра, успіх. До 60-річчя з часу утворення. Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2022 рік: реком. бібліогр. довід. Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2021. С. 135-139.
9. Айвазян О. Б. Бібліотеки – свідки і творці історії області. Бібліотечний шлях в історії та сьогоденні Хмельниччини: зб. доп. і повідомл. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 29 верес. 2022 р. Хмельницький : Стрихар А. М., 2023. С. 8-15.
10. Айвазян О. Краєзнавча спадщина Хмельниччини: діяльність бібліотек ЗВО Хмельницької області. Суспільні трансформації в умовах війни росії проти України: виклики часу і завдання краєзнавців (до 80-річчя д-ра іст. наук, проф., Віктора Степановича Прокопчука): матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 26 лип. 2024 р.). Хмельницький : ФОП Стрихар А.М., 2024. С. 392-400.

Публікації про Олену Айвазян

1. Олена Борисівна Айвазян. До 60-річчя від дня народження : біобібліогр. покажи. / уклад. О. М. Бичко. Хмельницький : ХНУ, 2023. 53 с.
2. Григоренко О. П. Професія у спадок. Бібліотека університету: витоки та сучасність : зб. наук. ст. та матеріалів, присвяч. 50-річчю з дня заснування наук, б-ки ун-ту. Хмельницький, 2012. С. 90-101.
3. Айвазян Олена Борисівна. Директор Наукової бібліотеки Хмельницького національного університету (з 2006 р. – по даний час). Постаті бібліотечної плеяди. Директори бібліотек Хмельницької області : довідник. Хмельницький : ПП Заколотний М. Л, 2021. С. 168-171.
4. Айвазян Олена Борисівна. На службі української науки і краєзнавства : біобібліогр. довід, членів Хмельниц. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України / упоряд.: Л. В. Баженов, В. С. Прокопчук, Ю. В. Телячий. Хмельницький, 2023. Вип. 1. С. 30-31.
5. Прокопчук В. І бібліотекар, і учений-бібліотекознавець. До 60-річчя з дня народження Олени Борисівни Айвазян. Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2023 рік: рек. бібліогр. довід. / уклад. О. М. Шеїн. 2-ге вид., допов. і перероб. Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2023. С. 144-148.